

Slovenski lingvistični atlas 2. Kmetija, cz. I: Atlas, cz. II: Komentarji, ur. Jožica Škofic. – Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 2016. – 454 s.

W Lublanie w 2016 r. ukazał się drugi tom *Słoweńskiego atlasu językowego* (*Slovenski lingvistični atlas 2*; dalej SLA 2), obejmujący pole znaczeniowe ‘gospodarstwo wiejskie’.

Atlas ten stanowi przykład rzetelnego opracowania z zakresu geografii lingwistycznej, co zawdzięcza dużej kompetencji autorów, którymi są: Jožica Škofic (redaktor tomu), Januška Gostenčnik, Vito Hazler, Mojca Horvat, Tjaša Jakop, Janoš Ježovnik, Karmen Kenda-Jež, Vlado Nartnik, Vera Smole, Matej Šekli, Danila Zuljan Kumar. *Slovenski lingvistični atlas* na tle innych publikacji atlasowych wyróżnia się nie tylko wnikliwą analizą interpretacyjną (przeprowadzoną konsekwentnie dla poszczególnych form wyrazowych), ujętą w formie syntetycznej, ale także wyjątkową starannością edytorską i przejrzystością prezentowanego materiału językowego, wzbogaconego o informacje etnologiczne. Warte podkreślenia jest to, że redaktorzy tomu uwzględnili sugestie czytelników po wydaniu tomu pierwszego, co wpłynęło pozytywnie na ostateczny kształt i układ kolejnej części SLA.

Podobnie jak tom pierwszy¹ atlas składa się z dwóch części – pierwsza stanowi zbiór map, zaś druga komentarze.

W części komentarzowej znajduje się wstęp (s. 11–60), obszernie omówienia map II tomu Atlasu i odpowiednich pytań kwestionariuszowych (s. 61–367), indeks wyrazowy (s. 69–411), indeks wyrazów *a tergo* (s. 413–424), literatura (s. 425–439), skróty i symbole (s. 441–443) oraz streszczenie angielskie (s. 445–454).

W części kartograficznej zamieszczono kilka map wstępnych (s. 9–23), spis map II tomu i odpowiadających im pytań kwestionariuszowych (s. 24–26), transkrypcję fonetyczną (s. 27–31), 80 map (leksykalnych) wraz z pełnymi wykazami zapisów terenowych na poprzedniej stronie (s. 33–193), 6 map semantycznych z pełnymi wykazami zapisów terenowych na poprzedniej stronie (s. 194–205) oraz 2 wykazy zapisów terenowych bez map (s. 207–209).

W II tomie SLA powtórzono cały wstęp z I tomu. W ten sposób mamy tu pełne informacje o historii prac nad Atlasem, o metodzie mapowania i komentowania faktów językowych, o sposobie sporządzania pełnych wykazów zapisów terenowych, o doborze materiału do II tomu SLA oraz rejestrów punktów terenowych w układzie ich numerów i w porządku alfabetycznym, a także wykaz autorów komentarzy i map. Pozwala to na korzystanie z map i komentarzy bez konieczności

¹ Por. J. Siatkowski, D. K. Rembiszewska, rec.: *Slovenski lingvistični atlas 1. Človek (telo, bolezn, družina)*, cz. I: Atlas, cz. II: Komentarji, Ljubljana 2011, 403 s.

zagładania do I tomu. Wiele fragmentów, nawet bardzo obszernych, wstępu powtórzono tu dosłownie. Wprowadzono jednak też różne, nieraz drobne, uzupełnienia i poprawki, ale także poważniejsze modyfikacje.

Uzupełniono informacje o pierwszych pracach nad mapami Atlasu, podano, że po roku zbiory uzupełniono 51 zapisami, w tomie I odnotowano 45 (s. 13). Wskazano również udział dalszych osób w opracowaniach (s. 15).

W wykazie map umieszczonych w II tomie (s. 22–27) wymieniono numer mapy (2/1, 2/2 itd.) i numer kwestionariusza, nazwę desygnatu oraz ekwiwalenty tej nazwy w innych językach, uzupełnione tu w stosunku do tomu I o odpowiedniki friujskie, chorwackie i węgierskie. W tomie I numeru mapy nie podawano, wynikał on tylko z kolejności umieszczenia w wykazie, co znacznie utrudniało ustalenie kolejnego numeru mapy.

W alfabetycznym układzie nazw map (s. 28–29), oprócz numerów pytań, jak w pierwszym tomie, znajdują się też numery map.

W wykazie punktów Atlasu (s. 30–43), w porównaniu z pierwszym tomem, zostały uzupełnione informacje o eksploratorach i roku zapisu. Dodano także 4 nowe punkty: T 414 Žetinci – Sichelendorf (1989 i 2014) i T 415 Radvanje – Rothwein (2010) – na pograniczu austriackim oraz T 416 Vas (1957) i T 417 Novi Kot (2013) – na pograniczu chorwackim. Alfabetyczny wykaz punktów Atlasu znajduje się na stronach 44–49.

Zasady analizy morfologicznej, w I tomie krótko omówione w ramach pierwszego rozdziału o metodach komentowania danych językowych Atlasu, tu przedstawił Matej Šekli niezwykle dokładnie w obszernym rozdziale 1.11 (s. 54–58), osobno dla słownictwa rodzimego i osobno dla zapożyczeń. Na szczególną uwagę zasługują tu kontynuanty połączeń spółgłoskowych z jotą. Są one potem konsekwentnie stosowane w analizach morfologicznych materiału atlasowego w drugim punkcie komentarza. Problemem jest jedynie stwierdzenie, dla jakiego okresu przyjmuje się tu tak bogaty zestaw spółgłosek palatalnych, jak *í, đ, ň, ĺ, ř, ś* [ć, ź]. Ogólne wzmianki, że chodzi o końcowy okres wspólnoty ogólnosłowiańskiej, są niewystarczające. Należy przypomnieć, że wobec przejętych z OLA zasad analizy morfologicznej wprowadzono pewne ważne innowacje, a mianowicie dla przejrzystości budowy morfologicznej analizowanych wyrazów podaje się ich starszą postać fonetyczną (np. *obešenka* < **ob-(v)ěš-e-n-ъk-a* < **ob-(v)ěš-jen-ъk-a*), a oprócz transpozycji prasłowiańskiej poprzedzonej znakiem <, podawana jest również bezpośrednia podstawa słowotwórcza, a także jej dalsze źródła, poprzedzane znakiem ←, np. *omet* < **o(b)-met-ъ* < **o(b)-met-a-ti* ← **ob-* ‘wokół’, ‘przy’ + *metati* ‘rzucić’ ← **mesti* (< **met-ti*) ‘zamiatać, rzucić’ (s. 54). Odnotowane są również zmiany wyrazowe, wywołane przez analogię, por. np. kilka derywatów na m. 8 ‘zamek’ przekształconych pod wpływem wyrazów **klešč-i* ‘kleszcze’ i *kleč-a-ti* ‘wyginać, zginać’ (komentarz s. 92). Analiza ta została przeprowadzona w całym

tomie niezwykle skrupulatnie. Jakieś uchybienia/błędy są niezwykle rzadkie, por. np. **ber-mę* w komentarzu do mapy 2/72 (s. 326), ale zgodnie z przyjętymi zasadami **ber-m-ę* w komentarzu do mapy 2/74 (s. 332).

Na szczególne podkreślenie zasługuje dokładne przedstawienie licznych pożyczek obcych: niemieckich, głównie regionalnych bawarskich, romańskich, zwłaszcza włoskich, regionalnych weneckich, friulskich, poza tym greckich i węgierskich. Wskazano też na pożyczki wewnątrzsłowiańskie, głównie chorwackie (np. *ručnik* ‘ręcznik’, m. 51, s. 251, *spužva, prnja* ‘ścierka’, m. 52, s. 255), wyjątkowo też pożyczkę rosyjską (*steklo* < *стекло* ‘szkło’, m. 11, s. 101) i czeską (*bradlja* ‘siekiera’ z czes. *bradla*, m. 78, s. 346). Nieraz autorzy są zmuszeni do stwierdzenia, że pochodzenie lub budowa morfologiczna rozpatrywanych wyrazów są niejasne.

Komentarze w II tomie SLA zawierają pięć elementów ustalonych dla I tomu:

1. Informacje o mapowanym materiale.
2. Analiza morfologiczna.
3. Cechy szczególne mapowanych wyrazów.
4. Dodatkowa literatura.
5. Odesłanie do map i komentarzy SLA oraz do ustalonych innych atlasów gwarowych, z tym że dodano atlas węgierski.

Poza tym wprowadzono tu dwa dodatkowe punkty:

6. Objasnienia etnologiczne.
7. Rysunki desygnatów.

Objasnienia etnologiczne z zakresu dziedzictwa kultury materialnej, opracowane przez Vita Haslera, są zazwyczaj bardzo szczegółowe, przedstawiają nieraz historyczne zmiany omawianych przedmiotów i czynności. Często mamy do czynienia z informacjami znacznie wykraczającymi poza potrzeby danego komentarza. Np. w objaśnieniach dotyczących kultury materialnej do m. 1. ‘gospodarstwo wiejskie’ podano, ile przeciętnie hektarów liczy gospodarstwo małe, średnie i duże, przy czym na bogatych równinach są one zazwyczaj dwa razy większe, poza tym, ile sztuk bydła i ile koni ma mały i duży gospodarz, a także, gdzie gospodarstwa te tworzą zwarte osady, a gdzie są one rozproszone, itp. W komentarzu do m. 8. ‘zamek’ opisano różne typy zamków drewnianych i żelaznych w ich historycznym rozwoju, a także inne sposoby zamykania drzwi za pomocą rygli i drągów.

Warto tu zwrócić uwagę np. na szczegółowe wywody o trudnościach w określeniu, jaki budynek można uznać za stodołę: może to być osobno stojący budynek, piętro nad chlewem, część budynku przylegająca do domu, jedno z pomieszczeń w wspólnym budynku, a służy do młócenia, do przechowywania siana, ale nieraz przechowuje się tam różne narzędzia gospodarskie (mapa 2/61, s. 282–283). Okazuje się, że w Słowenii, mającej tereny bardzo zróżnicowane – od nadmorskich po alpejskie – różnice etnologiczne są nieraz bardzo duże.

Rysunki dające wizualizację pojęć podanych w komentarzach pozwalają na identyfikację omawianych desygnatów i czynności, co bez tych ilustracji byłoby trudne. Zresztą i tak nieraz powstają wątpliwości, o jaki dokładnie desygnat chodzi, jak np. przy mapie 2/38 zapewne ‘materac’, ale i ‘siennik’ (s. 207–210).

W części atlasowej w tomie II przedrukowano kilka map wstępnych, podanych już w I tomie, wprowadzając drobne zmiany:

- mapę z podziałem dialektalnym Słowenii (s. 10) – tu z nowszymi uzupełnieniami sekcji dialektologicznej Instytutu Języka Słoweńskiego;
- mapę z punktami Atlasu słoweńskiego (s. 12–14) – tu uzupełnioną o nowe punkty T 414 i T 415 na pograniczu austriackim oraz T 416 i T 417 na pograniczu chorwackim;
- mapę z podziałem na punkty toniczne i nietoniczne (s. 15) – tu autorstwa Jožicy Škofic;
- mapę z podaniem eksploratorów poszczególnych punktów Atlasu (s. 16–18);
- mapę z podaniem czasu zapisów materiału z poszczególnych punktów (s. 19–21) – tu autorstwa Jožicy Škofic;
- mapę z zaznaczeniem miejsca umieszczania poszczególnych symboli przy punktach Atlasu (s. 22–23). Utrzymano niezrozumiałą dla nas zasadę, że w jednym punkcie umieszcza się najwyżej dwa znaki, a tzw. nazwa trzecia oznacza jest za pomocą małej gwiazdki odwołującej do komentarza. Takie rozwiązanie prowadzi często do zatarcia obrazu podziału terytorialnego. Możliwość uzupełnienia powstających w ten sposób luk ratują niezwykle skrupulatnie wyliczane w 3. punkcie komentarza wszystkie, nieraz bardzo liczne (por. np. m. 19, 25, 26, 28, 29, 45, 49), nazwy jednostkowe oraz nazwy notowane jako trzecie i dalsze w danym punkcie.

Podano szczegółowy wykaz map II tomu z numerami pytań kwestionariusza i nazwami map w 9 językach (s. 24–26): słoweńskim, angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim, friulskim, rosyjskim, chorwackim i węgierskim – w porównaniu z tomem I doszedł tu friulski, chorwacki i węgierski.

Dodano też nową ważną mapę z podziałem dialektalnym Słowenii z nazwami większych miejscowości, co pozwala czytelnikowi dokładniej odnajdywać podawany materiał językowy, nie tylko według podawanej w komentarzach lokalizacji według przynależności do określonych dialektów.

W transkrypcji fonetycznej (s. 27–31) wprowadzono tylko drobne zmiany.

Na tom II Atlasu złożyły się pytania z pola znaczeniowego ‘gospodarstwo wiejskie’, należące w pierwotnym kwestionariuszu do działu 1. dom (pytania 129–171), do których dołączono materiał wykazujący jakieś nawiązania tematyczne z pytań rozproszonych po innych działach kwestionariusza.

W sumie przedstawiono w II tomie Atlasu 86 map (znacznie mniej niż w tomie I), w tym 80 map leksykalnych, leksykalno-słowotwórczych i leksykalno-

-słowotwórczo-fonetycznych, 6 semantycznych oraz 2 zestawy materiałów nie-mapowanych.

W wypadku różniących się fonetycznie pożyczek obcych często chodzi o oddzielne pozycje leksykalne, przejęte w różnym czasie lub ze zróżnicowanych dialektalnie źródeł:

- np. nazwy ‘klamki’ (m. 9, s. 95) ze śrwniem. *snolle* (*Schnalle*) *žnola* (przed przejściem *ž > š*) i *šnola* (po przejściu *ž > š*);
- nazwy ‘szyby’ (m. 12, s. 104): *šipa* z baw. stwniem. *scīpa*, *schīpa* (przed przejściem *-p- > -b-* i przed dyftongizacją *ī > ei*), *šiba* z baw. stwniem. *scība* (po przejściu *-p- > -b-* i przed dyftongizacją *ī > ei*), *šajba* z niem. *Scheibe* (po dyftongizacji *ī > ei*);
- nazwy ‘cegły’ (m. 18, s. 130) i ‘dachówki’ (m. 19, s. 133–134): *cegel*, *cegla*, *ceglo* ze stwniem. *ziagal* oraz *cigel*, *cigla*, *ciglo* z niem. *Ziegel*.

Na osobne omówienie zasługuje przedstawianie faktów fonetycznych. Są to z zasady nieregularne zmiany fonetyczne, oznaczane na mapach za pomocą izofon/izogłos. Należą tu:

- m. 1 ‘kmetija’ – ‘gospodarstwo wiejskie’: przejście nagłosowego *km-* > *χm* i *km-* > *kim-/kum-* oraz *grunt* > **grānt* > *garnt*,
- m. 2 ‘hiša’ – ‘dom’ przejście nagłosowego *χ-* > *ø-* (tzn. zanik spółgłoski nagłosowej) i *χ-* > *š-*,
- m. 7 ‘ključ’ – ‘klucz’ przejście nagłosowego *k-* > *ʔ* oraz *l̄* > *j/l̄*,
- m. 21 ‘słoma o pokrywania dachu’ wstawne *m: //* > *m* w wyrazach z rdzeniem *ško//p-*,
- m. 23 ‘kuhinja’ – ‘kuchnia’ przejście nagłosowego *χ-* > *ť, ć, č*,
- m. 26 ‘spalnica (kamra)’ – wstawne *b* w wyrazie *kam//ra* > *kambra*,
- m. 27 ‘izba, ispa’ – ‘izba’ nagłosowe *j* w wyrazach *//izba, //ispa, // > j*,
- m. 32 ‘klet’ – ‘piwnica’ w zapożyczonym *kelder* przejście nagłosowego *k-* > *č-*,
- m. 47 ‘vilice’ – ‘widelec’ zachowanie pierwotnego połączenia *-dl-* w tym wyrazie w kilku punktach na terenie Austrii (w uproszczonym zapisie): *bidlce* (w p. 1–4) i *bidle, bidalce* (w p. 10),
- m. 78 ‘sekira’ – ‘siekiera’ palatalizacja *k* > *č, ć, ç, ź, c*.

Oddzielne miejsce zajmuje mapa 65, pokazująca kontynuanty nagłosowego *g-* w wyrazie *gnoj* < *gnoj-b* (s. 298–299). Obraz jest dość skomplikowany: nagłosowe *g-* zachowuje się jako *g*, przechodzi w *γ* lub *h*, a także zanika (w Rezzji). Sporadycznie występują oboczne zapisy z *h/g*, *γ/h* i *g/γ*. Kontynuant *γx* w wyrazie *γχnoj* (w p. 69, 170 i 172) oznacza osłabioną dźwięczność *γ* (dźwięk pośredni między *γ* i *h*). Zasięgi poszczególnych realizacji zostały wyznaczone za pomocą izogłos, jednak dla zorientowania się, jaką postać wyznaczają niektóre izogłosy, trzeba bezwzględnie zajrzeć do wykazu materiałowego na poprzedniej stronie.

Dialekty słoweńskie wykazują znaczne zróżnicowanie form morfologicznych wyrazów, np.

- ‘okno’ (m. 10) obok występującej na całym terenie pierwotnej formy *okno* ma formy wtórne: zmaskulinizowaną *oken* w całym pasie środkowym oraz sfeminizowaną *okna* głównie w części wschodniej.
- ‘pieniek’ (m. 75) ma m.in. nazwy *tnalo* < **tn-a-dl-o*, *tnala* < **tn-a-dl-a* i *tnal* < **tn-a-dl-o*.

Niestety, na wielu mapach podawane są tylko ucięte części rdzenne wyrazu bez wskazania ich formy morfologicznej:

- na mapie 4 i 5 ‘drzwi’ podano rdzeń *dur-*, a z komentarza (s. 80) wiadomo, że chodzi tu o formy wywodzące się z **dur-i*, **dur-ę* i *dur-a* oraz rdzeń *dver-*, reprezentujący pierwotne **dvbr-i*, **dvbr-ę*, **dvbr-a*,
- na mapie 13 ‘tła’ – ‘podłoga’ podano rdzeń *Tl-* (duże *T* sygnalizuje, że lokalnie przechodzi ono w *k*), natomiast z komentarza (s. 106) wiadomo, że chodzi tu aż o 4 formy: *Tlo* < **tbl-o* neutr. sg., *Tla* < **tbl-a* neutr. pl., *Tle* < **tbl-ę* fem. pl., *Tli* < **tbl-i* masc. pl.,
- na mapie 18 ‘cegła’ podano tylko rdzeń *cegl-* i *cigl-*, ale z legendy i z komentarza do mapy 19 ‘dachówka’ (s. 133–134) okazuje się, że można wyróżnić formy: *cegel*, *cegla* i *ceglo* i podobnie *cigel*, *cigla* i *ciglo*,
- na mapie 21 ‘słoma do pokrywania strzechy’ podano *škop-* i *šop-*, a chodzi o formy *škop* i *škopa* oraz *šop* i *šopa* (komentarz s. 142),
- na mapie 40 ‘piec’ podano *for-*, a chodzi o dominujące *(*for*)-*ɔ* i sporadyczne *(*for*)-*o* (komentarz s. 213),
- na mapie 47 ‘widelec’ podano *vilic-*, a chodzi o **vidlic-ę* i *vidlic-a* (komentarz s. 234),
- na mapie 73 ‘polano’ podano *polen-*, a chodzi o *polen* i *poleno* (komentarz s. 329) itd.

Zróżnicowanie to można wprawdzie ustalić na podstawie wykazów materiałowych umieszczanych po lewej stronie mapy, nie jest to jednak takie łatwe ze względu na skomplikowane redukcje samogłosek w gwarach słoweńskich, por. np. materiał do wspomnianych tu map 13 ‘podłoga’ i 73 ‘polano’ (z formami zakończonymi na *-ə*, chyba nie zawsze reprezentującymi liczbę mnogą).

Na szczególną uwagę zasługują mapy prezentujące materiał zebrany na pytania zbyt ogólne, mogące się odnosić do różnych desygnatów, często zmieniane w trakcie prowadzenia badań. Pokazują one zarówno nazwy o znaczeniu bardziej ogólnym i oznaczone innymi kolorami nazwy bardziej specjalistyczne.

Kilka z nich warto przedstawić bardziej szczegółowo:

Mapa 31: Materiał zebrany na pytanie o ‘pomieszczenie do przechowywania żywności i żyta’ przedstawiono w ten sposób, że za pomocą znaków czarnych oznaczono ‘pomieszczenie do przechowywania żywności’, a za pomocą znaków

czerwonych ‘pomieszczenie do przechowywania żyta’. W niektórych punktach umieszczona oba znaki, co oznacza, że wyraz używany jest w obu znaczeniach.

Mapa 32: Materiał pierwotnie zbierany na jedno ogólne pytanie V 157 ‘klet’ – ‘piwnica’, które później zmieniono na trzy: V 157 ‘klet’ oraz V 157A ‘klet za krompir’ – ‘piwnica na kartofle’ i V 157B ‘klet za vino’ – ‘piwnica do przechowywania wina’, przedstawiono na w ten sposób, że nazwy wyraźnie określane jako odnoszące się do ‘pomieszczenia na kartofle’ oznaczono znakami koloru czerwonego, a wyraźnie odnoszące się do ‘pomieszczenia do przechowywania żyta’ znakami koloru zielonego, natomiast pozostałe nazwy niemające wyraźnego określenia przedstawiono za pomocą znaków koloru czarnego.

Mapy 36–38: Materiał zbierany pierwotnie na jedno ogólne pytanie V 107 ‘blazina’, zastąpione później przez trzy pytania V 107A(a) ‘blazina za pod glavo’ – ‘poduszka’, V 107A(b) ‘prevleka za polster’ – ‘powleczenie na poduszkę’ i V 107B(a) ‘blazina cez celo posteljo’ ‘materac’, ‘siennik’, przedstawiono na trzech oddzielnych mapach, starannie segregując wcześniejszy, często znaczeniowo niesprecyzowany materiał. W związku z tym na mapie ‘powleczenie na poduszkę’ jest bardzo dużo braków materiałowych.

Mapy 48–50: Na pierwotne pytanie V 153 ‘nož – britva’ uzyskiwano odpowiedzi dotyczące różnych przedmiotów, jak ‘nož do krojenja’, ‘brzytwa do golienia’ i ‘nož kieszonkowy’, potem wprowadzono trzy odrębne pytania: 153A ‘nož’, 153B ‘nož kieszonkowy’ i 153C ‘brzytwa’. Na podstawie tak zebranego materiału sporządzono trzy mapy: na mapie 48 ‘nož’ podano tylko materiał uznany za odnoszący się tylko do tego desygnatu, natomiast na 49 ‘nož kieszonkowy’ i 50 ‘brzytwa’, za pomocą znaków koloru czarnego przedstawiono nazwy zdecydowanie odnoszące się do tych desygnatów, a za pomocą koloru czerwonego nazwy, których znaczenie nie jest zupełnie pewne.

Mapy 66–67: Pierwotne pytanie V 165 ‘vrt’ – ‘ogród’ rozdzielono w 1961 roku na dwa pytania: V 165a ‘vrt sadni’ – ‘sad owocowy’ i V 165b ‘vrt za zelenjavo in rože’ – ‘gród warzywny’. Tak zebrany materiał przedstawiono na dwóch mapach: m. 66 ‘sad owocowy’, gdzie nazwy odnoszące się wyraźnie do ‘sadu’ przedstawiono za pomocą znaków koloru czerwonego, a przeważnie wcześniej zebrane nazwy ogólne oznaczono na czarno i m. 67 ‘ogród warzywny’ z nazwami ogólnymi oznaczonymi na czarno i nazwami dla ‘ogrodu warzywnego’ oznaczonymi na zielono.

Mapa 71: Pierwotne pytanie V 169 ‘koryto’ później podzielono na dwa: V 169a ‘koryto na wodę’ oraz V 169b ‘koryto dla świń’, a zebrany materiał przedstawiono jako zielone dla ‘koryta na wodę’, jako czerwone dla ‘koryta dla świń’ i jako czarne oznaczające oba desygmaty.

Przedstawiony tom SLA został opracowany niezwykle skrupulatnie. Drobnych błędów odnotowaliśmy niewiele.

- s. 87/16d: wśród trzecich nazw z leksemem *podboj-* p. T 231 wymieniono dwukrotnie,
- s. 98/8d: jednostkowy *oblok* zapisano nie w p. T404, lecz w p. T 400.
- s. 104/14d, 16d: niem. *i* > *ei*, zamiast \bar{i} > *ei*.
- s. 106/11d: *poval* < **po-val-ь* podanego w komentarzu nie ma w wykazie materiałowym na stronie poprzedzającej mapę.
- s. 131/2: nazwa jednostkowa *kvader* jest w punkcie T 031, a nie w p. T 030.
- s. 192/13d: forma *štampek* tłumaczona jest zmianą fonetyczną *t* > *k*, ale tu trzeba przyjąć raczej analogię morfologiczną (sufiks *-ek*).
- s. 277/17d: podano sAt- < **s̥bt-* ‘plaster miodu’ (A > o w T 036, T 038), tymczasem w wykazie materiału w podanych punktach występują formy *sak*, *sakovje* i tak zostały przedstawione w legendzie oraz na mapie, a także w komentarzu, gdzie określono je jako niejasne.
- s. 313/8: wyraz *studenek* wymieniono dwukrotnie.
- s. 357/12 i m. 83: na mapie umieszczono znaki dla form wyrazowych *med* i *medica*, podczas gdy z komentarza wynika, że chodzi tylko o wyraz *med* w dwóch znaczeniach: 1. ‘miód pszczeli’ i 2. ‘miód pitny’ – ‘słwń. medica’.

Tom drugi SLA może zatem stanowić wzorzec opracowania atlasowego, które prezentuje bogaty materiał gwarowy – zróżnicowany geograficznie i chronologicznie oraz uwzględnia, tak istotne dla dawnych realiów wiejskich, konteksty kulturowo-etnograficzne (w szerszym rozumieniu etnologiczne).

Janusz Siatkowski
 Uniwersytet Warszawski
 Warszawa

Dorota Krystyna Rembiszewska
 Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk
 Warszawa

Maciej Grochowski, Anna Kisiel, Magdalena Żabowska, **Słownik gniazdowy partykuł polskich**. – Kraków : Polska Akademia Umiejętności, 2014. – 398 s.

Die rezensierte Publikation gehört zwar vom Titel her zu den Wörterbüchern, es ist jedoch um einiges mehr. Nicht nur weil der *Słownik gniazdowy partykuł polskich* (im weiteren *SGPP*) auf dem Nestprinzip aufbaut, der eine „Vorsortierung“